

ที่ กษ ๐๕๐๖.๔/ว

๘๗

ถึง สำนักงานประมงจังหวัด

กรมประมง ขอส่งสำเนาหนังสือกองวิจัยและพัฒนาสุขภาพสัตว์น้ำ ที่ กษ ๐๕๒๑.๓/๕๓ ลงวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๖๖ เรื่อง ขอส่งข้อมูลการเตือนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในการเฝ้าระวังโรคสัตว์น้ำ ช่วงหน้าหนาว มาเพื่อใช้ดำเนินการประชาสัมพันธ์เตือนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในการเฝ้าระวังโรคสัตว์น้ำ ช่วงหน้าหนาว และใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

กองโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและกิจกรรมพิเศษ

โทร. ๐ ๒๕๖๑ ๔๗๔๐

โทรสาร ๐ ๒๕๕๘ ๐๒๑๘

บันทึกข้อความ

กลุ่มช่วยเหลือเกษตรกรและชาวประมง
เลขรับ.....๒๕
วันที่.....๕ ม.ค. ๒๕๖๖
เวลา.....๑๐:๓๐

กองโครงการอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริและกิจกรรมพิเศษ
เลขรับ.....๕๕
วันที่.....๕ ม.ค. ๒๕๖๖
เวลา.....๑๕:๕๕

๒๐๑-๖

ส่วนราชการ กองวิจัยและพัฒนาสุขภาพสัตว์น้ำ (กอส.) โทร. ๐ ๒๕๓๙ ๕๑๒๒ โทรสาร ๐ ๒๕๖๑ ๓๙๙๓

ที่ กษ ๐๕๒๑.๓/๕๓

วันที่ ๓ มกราคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอส่งข้อมูลการเตือนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในการเฝ้าระวังโรคสัตว์น้ำช่วงหน้าหนาว

เรียน ผู้อำนวยการกองโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและกิจกรรมพิเศษ

ตามหนังสือกองโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและกิจกรรมพิเศษ ที่ กษ ๐๕๐๖.๔/๑๙๗๔ ลงวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลโรคสัตว์น้ำในช่วงฤดูหนาว โดยขอความอนุเคราะห์ ข้อมูลโรคสัตว์น้ำในช่วงฤดูหนาวจากกองวิจัยและพัฒนาสุขภาพสัตว์น้ำ เพื่อให้หน่วยงานในส่วนภูมิภาคดำเนินการ ประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนให้เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทราบ นั้น

ในการนี้ กองวิจัยและพัฒนาสุขภาพสัตว์น้ำ ได้ดำเนินการจัดทำข้อมูลการเตือนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยง สัตว์น้ำในการเฝ้าระวังโรคสัตว์น้ำช่วงหน้าหนาวเรียบร้อยแล้ว โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

พทธร ๒๗/๑๑/๒๕๖๖ - ๓ ม.ค. ๒๕๖๖

(นางสาวพุทธรัตน์ เบ้าประเสริฐกุล)

ผู้อำนวยการกองวิจัยและพัฒนาสุขภาพสัตว์น้ำ

เรียน...๙๙. กษ๒/

เพื่อโปรดพิจารณา

(นายสุธรรม ลิ้มพานิช)

ผู้อำนวยการกองโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
และกิจกรรมพิเศษ

๑๐๐๖๑๕๖

ถ้าเห็น ๗/๑๑/๒๕๖๖ต่อไป

๑๐๐๖๑๕๖

(นายสกุลศักดิ์ เจริมศรี)

นักวิชาการประมงชำนาญการ

รักษาการในตำแหน่ง

หัวหน้ากลุ่มช่วยเหลือเกษตรกรและชาวประมง

บันทึกข้อความ

กองวิจัยและพัฒนาสุขภาพสัตว์น้ำ
เลขที่ ๑๐๓๖๕
วันที่ ๑๐ พ.ย. ๒๕๖๕
เวลา ๑๐:๓๖ น.

ส่วนราชการ กองโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและกิจการพิเศษ กลุ่มช่วยเหลือฯ โทร. ๐ ๒๕๕๘ ๐๒๑๘
ที่ กษ ๐๕๐๖๔/ ๑๓๗/๕ วันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอดความอนุเคราะห์ข้อมูลโรคสัตว์น้ำในช่วงฤดูหนาว

เรียน ผู้อำนวยการกองวิจัยและพัฒนาสุขภาพสัตว์น้ำ

ด้วยกรมอุตุนิยมวิทยา ประกาศการเริ่มต้นฤดูหนาวของประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๕ ตั้งแต่วันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๕ โดยอุณหภูมิต่ำสุดบริเวณประเทศไทยตอนบนจะลดลงต่ำกว่า ๒๓ องศาเซลเซียส ซึ่งอยู่ในเกณฑ์อากาศเย็นเกือบทั่วไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกองโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและกิจการพิเศษ (กคพ.) ดำเนินการประชาสัมพันธ์แผนเตรียมรับสถานการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ (ด้านประมง) เพื่อแจ้งให้หน่วยงานในส่วนภูมิภาคดำเนินการประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนให้แก่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำสามารถเตรียมรับสถานการณ์ หาวิธีการป้องกัน และแก้ไขหลีกเลี่ยงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นให้มากที่สุดเป็นประจำทุกปี

ในการนี้ กคพ. จึงขอความอนุเคราะห์กองวิจัยและพัฒนาสุขภาพสัตว์น้ำ เพื่อขอข้อมูลโรคสัตว์น้ำในช่วงฤดูหนาว ประกอบด้วย การเฝ้าระวังโรคสัตว์น้ำ ชนิดของโรค ลักษณะของโรค สาเหตุการเกิดโรค วิธีป้องกันรักษา หรือข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับโรคสัตว์น้ำ เพื่อแจ้งให้หน่วยงานในส่วนภูมิภาคดำเนินการประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนให้แก่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทราบ ทั้งนี้ มอบหมายให้นายณัฐดนัย ปานอ่ำ นักวิชาการประมง (พนักงานราชการ) กลุ่มช่วยเหลือเกษตรกรและชาวประมง เป็นผู้ประสานงาน เบอร์โทรศัพท์ ๐ ๒๕๕๘ ๐๒๑๘ เบอร์ภายใน ๑๔๒๐๖

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

กลุ่ม กคพ.
เลขที่ ๒๕๖
วันที่ 11 / 11 / ๖๕
เวลา 16.11 น.
ลงชื่อ อ.สุเมธ จิตา

(นายพิธาน นงศ์นาม)

หัวหน้ากลุ่มวิจัยและพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยีการประมง
กองโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและกิจการพิเศษ

- เรียน ☐ อธิการ ☐ เพื่อโปรดทราบ
- ☐ นักวิชาการประมง ☐ เพื่อโปรดทราบ และถือปฏิบัติ
- ☐ เจ้าพนักงานประมง ☐ เพื่อโปรดพิจารณา
- ☐ พนักงานราชการ ☐ เพื่อโปรดดำเนินการ
- ☐ พนักงานจ้างเหมาบริการ

๑๓.๓๗๕	☒ เพื่อโปรดพิจารณา
หัวหน้ากลุ่ม (เวท)	☐ เพื่อโปรดทราบ และถือปฏิบัติ
หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป	☐ เพื่อโปรดทราบ
เรียน คุณ	☒ เพื่อโปรดดำเนินการ

๑๑ พ.ย. ๒๕๖๕

พรส ๑ ๐ พ.ย. ๒๕๖๕

(นางสาวพุดธิ์รัตน์ เข้มประเสริฐกุล)
ผู้อำนวยการกองวิจัยและพัฒนาสุขภาพสัตว์น้ำ

เรื่อง “การเตือนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในการเฝ้าระวังโรคสัตว์น้ำช่วงหน้าหนาว”

จัดเตรียมข้อมูลโดยกองวิจัยและพัฒนาสุขภาพสัตว์น้ำ กรมประมง

เนื่องด้วยขณะนี้ประเทศไทยเข้าสู่ช่วงพายุเปลี่ยนฤดูกาลจากฤดูฝนเข้าสู่ฤดูหนาว หรือช่วงปลายฝนต้นหนาว ทำให้หลายพื้นที่ของประเทศไทยมีอุณหภูมิลดต่ำลง แต่บางพื้นที่ยังมีฝนตกสลับกับอากาศร้อน ทำให้อุณหภูมิของน้ำเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์น้ำ เนื่องจากสัตว์น้ำเป็นประเภทสัตว์เลือดเย็น อุณหภูมิของร่างกายจะเปลี่ยนแปลงไปตามอุณหภูมิของสิ่งแวดล้อม ทำให้สัตว์น้ำทั้งที่อาศัยอยู่ในแหล่งน้ำธรรมชาติและที่เกษตรกรเลี้ยงไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการเลี้ยงในกระชัง หรือในบ่อดินปรับตัวไม่ทัน เกิดความเครียด อ่อนแอ และมีความเสี่ยงที่จะเกิดโรคได้ง่าย โดยในช่วงฤดูหนาวมีเชื้อโรคบางชนิดสามารถเจริญเติบโตและแพร่กระจายได้ดี ร่วมกับสัตว์น้ำมีความอ่อนแอ เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม อาจโน้มนำให้เกิดการติดเชื้อและการตายอย่างฉับพลันได้ ดังนั้น ผู้เลี้ยงจึงควรหมั่นสังเกตลักษณะอาการภายนอกและพฤติกรรมของสัตว์น้ำที่ผิดปกติอย่างสม่ำเสมอ เช่น ผิวหนังมีแผลเลือดออก เหงือกเน่า หายใจถี่ รวมกลุ่มตามขอบบ่อ การกินอาหารลดน้อยลง เป็นต้น เพื่อให้สามารถหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่พบได้อย่างรวดเร็วและยังเป็นการลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการตายของสัตว์น้ำได้ โดยเชื้อที่อาจก่อโรคในสัตว์น้ำในช่วงหน้าหนาว ได้แก่

1. โรคที่เกิดจากการติดเชื้อปรสิต

โรคจุดขาว (White spot disease)

เกิดจากการติดเชื้อปรสิตเซลล์เดียวที่มีชื่อว่า อิ๊ก (Ichthyophthirius multifiliis) ปลาที่เป็นโรคจากปรสิตชนิดนี้จะมีการแสดงอาการเป็นจุดสีขาวขนาดเล็กกระจายทั่วตัว โรคนี้เป็นอันตรายรุนแรงในปลาขนาดเล็ก โดยมักพบการระบาดในที่มีอุณหภูมิต่ำ เนื่องจากเป็นช่วงที่ปรสิตมีการเจริญเติบโตได้ดีทำให้เกิดจากแพร่กระจายตัวได้อย่างรวดเร็ว การรักษาสามารถทำได้โดยวิธีการแช่ด้วยฟอร์มาลิน 25 – 50 มิลลิลิตรต่อน้ำ 1 ตัน ระยะเวลาการแช่ 24 ชั่วโมง

2. โรคที่เกิดจากการติดเชื้อแบคทีเรีย

โรคตัวดำ

มีสาเหตุมาจากการติดเชื้อแบคทีเรียสกุลฟลาโวแบคทีเรีย (Flavobacterium sp.) มักพบในปลาหลังจากการย้ายบ่อ หรือการขนส่ง โดยลักษณะอาการปลาที่ป่วยจะมีแผลต่างตามลำตัว หากติดเชื้อรุนแรงปลาจะตายเป็นจำนวนมากในระยะเวลาสั้น การป้องกันโรคที่ดี คือ ลดอัตราความหนาแน่นปลา ลดหรืองดอาหารควบคุมคุณภาพน้ำให้เหมาะสม หลังการเคลื่อนย้ายหรือขนส่งปลาให้ใช้เกลือแกง 1 กิโลกรัมต่อปริมาตรน้ำ 1 ตัน (0.1 %) เพื่อช่วยลดความเครียด

3. โรคที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัส

โรคไวรัสเคเอชวี (KHVD : Koi Herpesvirus Disease)

มีสาเหตุมาจากการติดเชื้อไวรัสคอยเฮอปี (Koi herpesvirus) พบในปลาตระกูลคาร์พและไน ลักษณะอาการปลาที่ป่วย จะรวมกลุ่มอยู่ตามผิวน้ำและขอบบ่อ ซึม วายน้ำเสียการทรงตัว ลำตัวมีเมือกมาก มีแผลเลือดออกตามลำตัว ในปลาที่มีอาการติดเชื้อรุนแรงจะพบอาการเหงือกเน่าปลาอ่อนแอ กินอาหารน้อยลง

หรือไม่กินอาหาร ทอยตายพบมีอัตราการตายสูงถึง 50 – 100 % โดยทั่วไปการเกิดโรคไวรัสเคเอชวีมีปัจจัยโน้มนำมาจากอุณหภูมิ น้ำต่ำและความเครียดต่าง ๆ เช่น การขนส่ง การติดเชื้อปรสิตหรือเชื้อแบคทีเรีย และคุณภาพน้ำที่ไม่เหมาะสมจะช่วยเสริมให้เกิดโรค และทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โรคนี้ไม่สามารถรักษาได้ด้วยการใช้สารเคมี วิธีการป้องกันโรคที่ดี คือ ลดความหนาแน่นปลา ลดอาหาร ควบคุมคุณภาพน้ำให้เหมาะสม และรักษาตามสาเหตุแทรกซ้อนต่าง ๆ เช่น การติดเชื้อแบคทีเรีย เชื้อรา ปรสิต เป็นต้น

4. โรคที่เกิดจากการติดเชื้อรา

โรคที่เกิดจากการติดเชื้อรากลุ่ม *Achly* sp. หรือ *Saprolegnia* sp.

เชื้อราดังกล่าวมักเกิดการระบาดในในโรงเพาะฟัก สามารถพบได้ทั้งในไข่ปลาและลูกปลาวัยอ่อน จะมีลักษณะเป็นขุยสีขาวปนเทาคล้ายสำลี ทำให้เกิดการตาย 5 – 10 เปอร์เซ็นต์ มักเป็นโรคที่เกิดจากการติดเชื้อซ้ำ (Secondary infection) คือ มีปรสิตภายนอกหรือเชื้อแบคทีเรียเข้าทำอันตรายต่อผิวหนังปลาก่อน เช่น แบคทีเรียสกุลฟลาโวแบคทีเรีย (*Flavobacterium* sp.) เป็นต้น โดยการรักษาสามารถทำได้โดยวิธีการแช่ด้วยไตรฟลูราลิน (Triflurarin) 8 – 10 มิลลิกรัมต่อน้ำ 100 ลิตร

แนวทางการจัดการการเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อป้องกันการเกิดโรคสัตว์น้ำ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้

1. วางแผนการเลี้ยงสัตว์น้ำให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และฤดูกาล เพื่อให้สามารถจับจำหน่ายได้ก่อนช่วงรอยต่อระหว่างฤดูฝนถึงฤดูหนาว หรือฤดูน้ำหลาก
2. ควรคัดเลือกลูกพันธุ์สัตว์น้ำที่มีความแข็งแรง จากฟาร์มผู้ผลิตที่ได้มาตรฐานและเชื่อถือได้
3. ควรปล่อยสัตว์น้ำลงเลี้ยงในอัตราความหนาแน่นที่เหมาะสมหรือน้อยกว่าปกติ เพื่อลดความสูญเสียจากคุณภาพน้ำที่ไม่เหมาะสม และการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว
4. เลือกใช้อาหารที่มีคุณภาพดี และให้อาหารสัตว์น้ำในปริมาณที่เหมาะสม เสริมสารอาหารหรือวิตามินที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตและการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของสัตว์น้ำ เช่น โปรไบโอติก วิตามินซี วิตามินรวม เป็นต้น
5. วางแผนจัดการคุณภาพน้ำที่ดี ให้เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น หากสภาพอากาศปิดและมีฝนตก ปริมาณออกซิเจนในน้ำจะลดลงอย่างฉับพลัน เกษตรกรสามารถป้องกันการตายของสัตว์น้ำได้โดยการเปิดเครื่องตีน้ำหรือสูบน้ำในบ่อให้สัมผัสอากาศจะช่วยเพิ่มปริมาณออกซิเจนในน้ำได้ เป็นต้น
6. ระหว่างเลี้ยง ควรทำความสะอาดพื้นบ่อ หรือเปลี่ยนถ่ายน้ำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อลดปริมาณสารอินทรีย์มูลของเสีย ซึ่งเป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของปรสิตรวมถึงเชื้อโรคต่างๆ
7. ควรหมั่นตรวจสุขภาพสัตว์น้ำอย่างสม่ำเสมอ กรณีมีสัตว์น้ำป่วยตายควรกำจัดโดยการฝังหรือเผา ไม่ควรทิ้งสัตว์น้ำป่วยไว้ในบริเวณบ่อหรือกระชังที่เลี้ยง เพราะจะเป็นการแพร่กระจายเชื้อโรคทำให้การระบาดของโรคเป็นไปอย่างรวดเร็ว
8. กรณีที่พบสัตว์น้ำมีอาการผิดปกติ ให้รีบหาสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้สัตว์น้ำ อ่อนแอ ป่วยและตาย และให้รีบแก้ไขตามสาเหตุ หากไม่ทราบหรือไม่สามารถวินิจฉัยโรคได้ด้วยตนเอง ให้รีบปรึกษาผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีประสบการณ์ด้านโรคและการจัดด้านสุขภาพสัตว์น้ำ

หากเกษตรกร พบปัญหาด้านโรคสัตว์น้ำ เกษตรกรสามารถขอรับคำปรึกษาและคำแนะนำได้ที่สำนักงานประมงอำเภอ สำนักงานประมงจังหวัด หรือหน่วยงานอื่น ๆ ของกรมประมงทุกแห่งทั่วประเทศ และหากต้องการส่งสัตว์น้ำป่วยเพื่อตรวจวินิจฉัยโรค หรือขอคำแนะนำด้านโรคสัตว์น้ำ สามารถติดต่อสอบถามข้อมูลได้ที่กองวิจัยและพัฒนาสุขภาพสัตว์น้ำ กรมประมง หมายเลขโทรศัพท์ 0-2561-3372 หรือศูนย์วิจัยและพัฒนาสุขภาพสัตว์น้ำสงขลา หมายเลขโทรศัพท์ 0-7433-5244-5